

Nekropol (Ölüler Kenti) ve Metropol(Anakent) Arasındaki Diyalektik Hakkında Birkaç Tespit* / Remarks on the Dialectic Between Metro- polis and Necropolis

Jean-François PÉROUSE¹

Öz

Her metropol bir nekropol olarak incelenmelidir. Bir başka deyişle, kalıcı yerleşim yerlerinde bir arada yaşamak insanın ölümlerle başa çıkması anlamına gelir. Şehir tarihine, canlılar/ölüler arasında bitmeyen bir mekânsal dengeleme süreci olarak bakılabilir. Şehir yaşamı, hem ölümlere karşı kurumsallaştırılmış bir saygı ve tanımayı, hem de ölümlerin unutulmasını gerektirir. Çünkü ölümlere karşı aşırı saygı, şehir hayatına devam edilmesine engel oluşturur. Bu nedenle, kaçınılmaz olarak ölümlerini hatırlatma görevi ile unutturma gerekliliği arasında sıkıştırılmıştır her zaman metropoller. Bu yazıda, İstanbul mezarlıklarına dair saha deneyimlerimizi toparlayıp, Fransız tarihçi Fustel de Coulanges'ın 1864 yılında yayımlanan *Antik Site* adlı temel eserinin izinde daha genelleştirici bir yönde hareket etmeye çalışıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Fustel de Coulanges, *Antik Site*, İstanbul, kentsel büyüme, mezarlıklar.

Abstract

As a matter of fact, each metropolis must be analyzed as a necropolis at the same time. In other words, dealing with permanent settlements means inevitably coping with death and consequently urban life requires both respecting and forgetting the dead people who have passed away before us. Because excessive respect to our resting ancestors could constitute an obstacle to the necessary fluency of urban life, balancing between the task of reminding and the vital necessity of putting a distance vis-à-vis our dead. In this paper, we want to combine our field experience related to today's Istanbul cemeteries with a more generalizing approach in the footsteps of *La Cité Antique*, the founding work of the French historian Fustel de Coulanges published in 1864.

Keywords: Fustel de Coulanges, *Cité Antique*, Istanbul, urban growth, cemeteries.

Tabir-i caizse, bir şekilde, her metropol aynı zamanda bir nekropoldür. Bir ölümler kenti yani. İnsanları kalıcı biçimde bir arada tutmak, kaçınılmaz bir şekilde ölümlerle başa çıkmak anlamına gelir. Şehir tarihi, canlılar/ölüler arasında daimi olarak süregelen bir mekânsal denge kurma tarihidir. Kuruluşundan beri İstanbul toprağına gömülmüş toplam ölümlerin sayısı muhtemelen şimdiki canlıların sayısına yakındır. Şehir yaşamı, hem ölümlere karşı kurumsallaştırılmış bir

* Yayın Başvuru Tarihi: 23.08.2017, Yayın Kabul Tarihi: 29.09.2017.

¹ Université de Toulouse-Jean Jaurès, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, jeanfrancoisperouse@gmail.com.

saygı ve tanımayı, hem de ölümlerin unutulmasını gerektirir. Çünkü ölümlere karşı aşırı saygı, şehir hayatına devam edilmesine engel oluşturur. Başka bir deyişle ölümlerini hatırlatma görevi ile unutturma/uzaklaştırma gerekliliği arasında sıkıştırılmıştır hep metropoller. Bugünkü İstanbul mezarlıkları hakkında 1990'lı yılların ortasından itibaren yürütmüş olduğumuz araştırmalara dayanarak², bu sefer, saha deneyimlerimizi toparlayıp, Antikite tarihçisi Fustel de Coulanges'ın 1864 yılında yayımlanmış *Antik Site*³ adlı temel eserinin izinde, daha genelleştirici bir yönde hareket etmek istiyoruz.

Şehir kurmak ve ölümlere saygı göstermek

Antik Site olarak Türkçeye tercüme edilmiş dev eserinin “Ölümlerin Kültü” başlıklı birinci kısmında XIX. Yüzyılın Fransız tarihçisi Fustel de Coulanges, bu sonlandırıcı tespitlerde bulunur: “Ölümlerin kültü, insanların tarihinde en eski din şekli olarak karşımıza çıkıyor gibi. (...) Sanki din hissiyatı bununla beraber başlamış. Muhtemelen ölüm karşısında bulunduğu vakit insan ilk defa doğaüstünü kavramaya ve gördüğünün ötesinde ümit etmeye başladı. (...) Ölüm insanın düşüncesini görünenden görünmeyene, fânî olandan ebedî olana yükseltmişti.” Fakat, de Coulanges'ın kitabının en düşündürücü yanı, kuşkusuz genel yapısıdır.⁴ Çünkü özellikle kurum olarak yaklaşılacak antik şehir tarihinin *ölümlerin kültü* ile başlıyor olması, aşırı maneviyatçı bir bakış olmasına rağmen, çok etkileyicidir. De Coulanges için, “Site”⁵ (*cit /civitas*) ile “Şehir” (*ville/urbs*) arasında aklımızda kalması gereken önemli bir fark var. Kitaba ismini veren *Cit *, ortak bir kült üzerinde kurulan, muhtelif aile, aile ittifakları (*phratie*) ve kabileyi (*tribu*) bir araya getiren anlaşmalı, *mutabakath* bir topluluk. Ünlü tarihçiye göre, oluşumu uzun bir süreç gerektiren *Cit * olmadan şehir olamaz.⁶ Yani ölümler kültü etrafında siyasi/dinî bir yerel cemaat oluşturulmadan bir şehir kurulamaz. Bu açıdan eski Yunanlar ve Romalılar için her şehir ölümlerin kültü etrafında örülmüş kutsal bir ibadet yeridir.⁷ Bu dışarıdakilere gizli kalan ölümler kültü, birbirine bağlı iki ölçekte yürütülüyordu: hem aile-ev-ocak ölçeğinde, hem de oluşturulmuş siyasi/dinî topluluk ölçeğinde. Dolayısıyla, de Coulanges'ın bakışında, ölümlere saygı şehrin aslı varlık sebebi, yurttaşların kimliğini temellendiren saik ve şehrin kutsal değerini teşkil eden başlıca unsurlardan biri olarak karşımıza çıkıyor.

Geçici olmayan her yerleşim yeri kendi ölümlerinin alanını üretiyor. İnsan bir yerlere yerleşince kendi ölümlerine has bir mekân ayırıyor. Zamana, mevcut imkânlarla ve inançlara göre farklı bir şekilde kurumsallaştırılmış o mekân biricik insan hayatını sınırlandırarak bir hatırlatma görevini üstleniyor.

Nekropollerin değişen konumu ve metropolün dönemsel sınırları

Her nekropol, bağlı olduğu yerleşim yerinin bir zamanlar sahip olduğu sınırlarına işaret ediyor. Dolayısıyla, zaman içerisinde, şehrin yayılmasıyla beraber eski nekropoller ya aktarılıyor ya da siliniyor. 1930'lu yıllarda, Divan Yolu üzerinde Çemberlitaş civarında, kanalizasyon çalışmaları sırasında, ilk Bizans şehrinin nekropollerinden birinin kalıntıları bulunmuştu. Keşfedilmiş nekropol, Bizans'ın ilk surlarının dışında kalıyordu. Sonraki yüzyıllarda inşa edilen yeni şehir

² Jean-François P rouse, “Mezarlıklar: Güncel Demografik Dinamiklerin Canlı Kaynakları”, *İstanbul ile Y zle me Denemeleri:  eperler, Hareketlilik ve Kentsel Bellek*, (İstanbul: İletişim, 2011), s. 231-246; “İstanbul Varo larındaki Mezarlıklar Bize Ne Anlatıyor?”, * l m Sanat Mekan*, derleyen Gevher Gökçe Acar (İstanbul: DAKAM, 2012) , s. 82-90. Fransızca olarak da, bkz : “MEZARISTAMB ou Istanbulpar ses cimeti res”, URL : https://www.academia.edu/7777195/MEZARISTAMB_ou_Istanbul_par_ses_cimeti%C3%A8res.

³ Fustel de Coulanges, *Antik Site. Yunan'dan Roma'ya Kadar Tapınma, Hukuk ve Kurumlar*, (İstanbul: Epos Yayınları, 2011) (Fransızca birinci baskısı, *La Cit antique*, Paris, 1864). Bu makalede kullanmış olduğumuz baskı, 1943 baskısı (Paris, Hachette).

⁴ İzlendi anlatım g zerg hi şudur: Antik inançlar (I), Aile (II), Şehir (III), Devrimler (IV), Belediye yönetiminin yok oluşu (V).

⁵ “Cit ” kavramının “Site” olarak tercüme edilmesi oldukça tarti ılması gereken bir çeviri seçeneği bu arada.  nk  “site” terimi “korunmalı site” olgusuna çağrışım yapan oldukça kısıtlı bir anlama sahiptir.

⁶ de Coulanges, 1943, s. 151.

⁷ A.g.e., s. 160.

surlarıyla beraber eski sınırlar giderek silinmiştir. Keza XVI. yüzyıldan beri sınır oluşturan Tarlabası'ndaki ve Taksim'deki küçük ve büyük "ölülerin tarlaları", XIX. yüzyılın ortasında büyüyen şehrin yeniden yapılanmasının neticesinde tamamen yok oldular. Üstelik bu eski sınırların belleği yer isimlerinde bile muhafaza edilmemiştir: Beyoğlu'ndaki hepimizin bildiği Meşrutiyet Caddesi'nin ismi, 1908 yılından önce "Mezarlık Caddesi"ydi. Şimdi beynelmilel eğlence ve turizm hayatının yoğun olduğu bölge, görece yakın geçmişini unutmuş oluyor!

Fakat II. Theodosius surlarının dışındaki nekropoller günümüze kadar muhafaza edilmiştir. V. Yüzyıldan itibaren, göze çarpan bir süreklilikle, ölümlere adanmış mekânlar bulunur. Yeni mezarlıklar düzenlenmiştir tabii ki; fakat ciddi bir işlevsel süreklilik söz konusudur. Osmanlı döneminde, izne tâbi olan belli istisnalar dışında, ölümlerin çoğu surların dışında gömülüyorlardı.⁸ Fetih zamanından kalma "mutlu askerler" in⁹ mezarlarının yoğunlaşması ile, kara surlarının ötesinde ölümlerin dünyası başlıyordu. Bugün hâlen bu yönlendirmenin sonucunda, yüzyıllar boyunca oluşturulmuş "mezarlıklar kemeri" kentsel dokunun içerisinde ciddi bir iç sınır ve bir kopukluk teşkil eder. Balkan Savaşları, Birinci Cihan Harbi ve İşgâl Dönemi'nin şehitlerinin aynı bölgeye defnedilmesi, Geç Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminde açılmış şehitliklerle beraber, bu sınırı kalıcı bir "ölüler" alanına dönüştürdü. Burası şimdilerde "Edirnekapı Şehitliği" olarak tarif ettiğimiz bölgedir. 1950'li yıllardan sonraki metropoliten gelişmeler kutsanmış/kurumsallaştırılmış olan bu sınırı, 1970'li yıllarda çevreyolunun açılmasının yol açtığı tahribatlar hariç, silmedi. Ve böylece kara surlarının dışındaki bu mezarlıklar kemeri bir nevi metropolün "iç sınırına" dönüşmüş oldu.

Büyük projeler ve mezarlıkların yok oluşu/taşınması

Yapılaşma ve nüfusun epeyce yoğun olduğu metropollerde, mezarlıklar ister istemez işgâl edilebilen veya çeşitli şekillerde kullanılabilen bir "boş arazi" olarak algılanıyor. Kahire'deki "Ölümlerin Şehri" boyutlarına ulaşmasa da, bu eğilim İstanbul'da tarih boyunca hep gözlem-

Resim 1: Sanayi Mahallesi Mezarlığı, 2000, fotoğraf: Jean-François Pérouse

⁸ Bkz. Nicolas Vatin, Stéphane Yerasimos (ed.), 2001, *Lescimetières dans la ville. Statut, choix et organisation des lieux d'inhumation dans l'Istanbul intramuros*, (Istanbul/Paris: IFEA/Maisonneuve), VARIA TURCICA XXXV, s. 19.

⁹ Bkz. A. Süheyl Ünver A. Süheyl, *İstanbul'un Mutlu Askerleri ve Şehit Olanlar*, (Ankara : TürkTarih Kurumu, 1976.

lenebilir.¹⁰ Fiilen mezarlıklar bu fırsatlar alanına göz dikenler tarafından kemirilir: duvarları çökertilir, sinsice deşilirler. İlk önce, Kuzguncuk'taki Yahudi Mezarlığında olduğu gibi, "gayrimüslim" mezarlıkları bu saldırılara maruz kaldı. Fakat bu sinsi saldırılar gayrimüslim mezarlıklara özgü değil. Örneğin, 1991 yılında *Hürriyet* Gazetesinde yayımlanmış olan "Mezarlık Vurguncuları"¹¹ isimli uzun bir makalede tarihçi Mustafa Bardakçı okuyucuların dikkatini tam da bu taciz pratikleri üzerine çekiyordu. Bardakçı Feriköy, Kazlıçeşme, Edirnekapı ve Hasköy mezarlıklarına değinerek, bilinen definecilik ve tarihi mezar taşları soygunculuğunun ötesinde, günlük hayattaki daha küçük çaplı tacizleri irdeliyordu: Fabrikaların mezarlıklara doğru kaçak genişletilmeleri, muhtelif kirletici kullanımlar, mezarlıkların taş ocağı olarak kullanımı, mezarlıklarda gecekonduların kurulması, vb.¹² Daha az zararlı bir şekilde, eskiden kentin gündelik hayatı mezarlıklara taşıyordu; çocuklar oynamaya, gençler sohbet etmeye, yaşlılar sakin ve gölgeli bir yer bulmaya gidiyorlardı.

Ama mezarlıklar kentsel dönüşüm furçası ve büyük projeler için ciddi bir engel teşkil etmeye başladılar. 70'li ve 80'li yıllarda otoyolların açılması Edirnekapı ve Söğütözü tarafındaki mezarlıklarda ciddi tahribata neden oldu. Dönemin gazetelerinde "mezar nakliyatı"na dair ilanlar boldur. Şimdilerde projelerin boyutu ise bambaşkadır. Metropolün yoğunlaşması mezarlıkları sıkıştırmakta, zorlayıp, tehdit etmektedir. Kazlıçeşme Mezarlığı şimdiden dev rezidans kulelerinin gölgesi altında kalmıştır, keza Ortaköy'deki iri rezidans tarafından ezilmiş ufacık Rum Mezarlığı ya da Mecidiyeköy'deki mezarlıklar da. Meşhur ve seçkin Zincirlikuyu Mezarlığı bile, özellikle kuzey tarafında, artık dev kuleler tarafından kuşatılmış durumdadır.

Şehrin gelişmesi ve ölümler/canlılar ilişkisinin "gevşemesi"

1990'lı yıllara kadar, İstanbul'daki canlılar/ölümler ilişkisi, çoğu zaman, mahalle ölçeğinde günlük hayatta yaşanıyordu; şehitler ve zenginler hariç. Demin sözünü ettiğimiz gibi, şehitlere ayrı, özgün mekânlar oluşturuldu. Zenginlerin ise, belli ayırt edici ölüm sonrası tercihleri vardı: Zincirlikuyu, Rumelihisarı-Aşiyân, Abide-i Hürriyet, Nafibaba, Çengelköy ve Karacaahmet mezarlıkları gibi¹³; vefatlarından sonra da devam eden bir fark edilme dertleri vardı.¹⁴ Bunlardan başka, çoğunluk için, defin yerleri genellikle meskenlere yakındı. Bu mekânsal yakınlık, yoğun ama çok da görünmeyen bir ölümler/canlılar iletişimine imkân veriyordu.

Resim 2: Kazlıçeşme Mezarlığı, 2010, fotoğraf: Jean-François Pérouse

¹⁰ Silivrikapı Mezarlığındaki ailevi bir işgâl örneği için, bkz. "Mezarlıkta 'çadırkondu'", *Milliyet*, 2 11 (2004): s. 5.

¹¹ M. Bardakçı, "Mezarlık Vurguncuları", *Hürriyet*, 5 12 (1991).

¹² Bazen mezarlıklar yanlışlıkla "özel bir araziye" yayılıyor. Bu durumda, Kanlıca'da olduğu gibi, arsa sahibinin hakkını vermek için mezarlar taşınıyor. Bkz.: "Mal sahibi mezarı boşalttı", *Radikal*, 13 02 (2005): s. 9.

¹³ Bu mezarlıklar, boş mezar yeri bedelinin en yüksek olduğu "birinci sınıf" olarak tarif edilir. 2016 itibarıyla bu fiyat 22 000 TL idi (bkz. https://www.ibb.istanbul/Uploads/2016/12/ANADOLU_YAKASI_MEZARLIK_LAR.pdf); ayrıca, bkz.: "İstanbul'da en güzel manzara mezarlıklardan seyredilir", *Emlak Pazarı* (Mart 2004): s. 8-11; "Mezarlık dolandırıcıları", *Radikal* (06.05.2012): s. 34-35.

¹⁴ Bkz.: "Artık ölmek de lüks", *Yeni Şafak* (14.09.1997):s. 14.

Hızlı yapılaşma ve global kent olma süreci ile beraber bu günlük ilişki sekteye uğramış ya da tamamen altüst edilmiştir. Artık 2000'li yılların başından itibaren İstanbul'da ölümlerin konumlandırılması/dağıtılması İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından, merkezî bir şekilde ve metropol ölçeğinde belirleniyor. Mahalle mezarlıkları dolunca, yeni, bitmeyen gömülme ihtiyaçlarına cevap veremiyor. Bunun sonucunda, ölümler giderek akrabalarının yaşam mekânlarından uzaklaştırılıyor. Zaten insanlar evden ziyade hastanede vefat ediyor. Yeni ölümler her gün ziyaret edilecek “sessiz komşu” olmaktan çıktılar. Üstelik mezarlıklar artık yakınlarında oturanların “yaşam alanı” görevini üstlenmiyor. Bunun sonucunda, mezarlıklar, daha ihtisaslaştırılmış ve şehir hayatından daha tecrit edilmiş bir vaziyettedir.

De Coulanges perspektifine dönecek olursak, çağdaş metropollerin hayatı, ölümlere yönelik bu aslî görevden bizi sürekli uzaklaştırıyor. Bizden öncekileri ve bizden sonrakileri fiilen unutturarak, tüketim, eğlence (Blaise Pascal'a atıfla)¹⁵ ve birey üzerine yoğunlaşarak, sadece anlık hayatı yüceltiyor bugünkü metropol hayatı. Bu nedenle ölümlere karşı aslî görevlerimizi üstlenmediğimizde, varlığını ölümler kültürüne borçlu olan “cité” dağılıyor, şehir çöküyor ya da şehir olmaktan çıkıyor. Keza, yaşadığımız aşırı liberal metropollerde, insan topluluğunun geçmişi ve geleceği tamamen anlık intiba ve getirilere endekslenmiş durumda. Ölümler, şimdiki azamî kâr ve memnuniyet arayışına faydalı değillerse, fuzuli bir duruma düşüyorlar. Başka bir deyişle ölümler ve yaşayanların zamanları artık örtüşmüyor, birbiriyle çelişiyor: ölümlere saygı gösterme zamanı, dayatılan “çılgın” metropol hayatının zamanına hiç uymuyor.¹⁶

Bunun neticesinde ölümler bugünkü metropolü kutsallaştırmıyor; tam tersi, metropolün sürekli hummalı ve pürüzsüz olması gereken akışına engel oluyor. Ve bu bağlamda, ölüm artık görkemli bir şekilde anılmıyor, görünmez kılınıyor, unutturuluyor. Velhasıl, “Anıt kabirler”, “unut kabirler” oluyor...

Yeni periferik nekropol ve yeni kentsel gelişmeler

1937 Yılında yayımlanmış olan *Şehircilik* adlı kitabında Celâl Esad Arseven “asri mezarlıklar” konusuna değinir.¹⁷ Özel yerlerde defin işlerini kesinlikle yasaklayan 1930 tarihli “1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu”ndan sonra¹⁸, yeni mezarlıkların kurulması ve konumlandırılması yerel yönetimlerin dertlerinden biri olmuştu. Bu durumda şehirlerin dışında –yönetmelikler gereğince– yeni mezarlıklar kurularak, şehirlerin geleceği şekillendirildi. Bu anlamda nekropollerin planlanması ve konumlandırılması metropollerin müstakbel gelişmesini belirleyebilir.

Zaman içerisinde mezarlıkların içlerinin aşırı “yoğunlaşması”¹⁹ yeni mezarlıkların açılmasını gerekli kıldı. Bu sebeple, İstanbul’un çeperlerinde son yıllarda birtakım yeni muazzam mezarlıklar tasarlanıp açıldı, Kilyos’tan Tuzla’ya kadar. Bu büyük kapasiteli geniş mezarlıklar metropolün yeni sınırlarını işaret edip, yeni yapılaşma fırsatlarını beraberinde getiriyor. Yollar açıldı ya da genişletildi, altyapılar tamamlandı: ister istemez, ölümlere yönelik bu yeni “donatımlar” yaşayanların işine yaradı. Aslında bu etkileşim tarzı çok daha önce de gözlemlenebiliyordu. Ortadan kaldırılmış Taksim civarındaki mezarlıklardan oluşan Mecidiyeköy mezarlıklarının açılışı, şehrin bu kısmının gelişmesini tetikledi. Bu bağlamda ölümler bir biçimde yol gösterici oldular ve metropolün müstakbel gelişme eksenlerine işaret ettiler.

¹⁵ Pascal'a göre eğlence (*divertissement*), her zaman, ölümün kaçınılmazlığını unut(tur)mak içindir; bkz: Pascal, Blaise, *Düşünceler*, Çev. Metin Karabaşoğlu (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2003).

¹⁶ Ölümlere karşı bu “mesafeci” yaklaşım hakkında, bkz.: Sefa Kıdık, “İstanbul’un göbeğindeki mezarlığa tepki”, *Vatan*, (09.12.2010). (Gösterilen tepkiler arasında, takip eden oldukça manidardır: “Çocuklarımız her gün cenaze gömülmesini mi izleyecekler? Yatak odalarımızın burnunun dibine kurulmak istenen mezarlık fikrinden vazgeçilmesini istiyoruz.”)

¹⁷ Celal Esad Arseven, “Şehirci planında mezarlık yerlerini de ayırmalıdır”, *Şehircilik*, (1937): s. 176 (Madde 99 “Mezarlıklar”).

¹⁸ Bu kanunun 212. maddesinin başlangıcını zikredelim : “Her şehir ve kasaba belediyesi şehir ve kasabasının haricinde ve meskenlerden kâfi miktar uzakta olmak üzere şehir ve kasabasının nüfusuna ve senelik vefiyatı umumiyesine nisbetle lâzım gelen bir veya müteaddit mezarlık mahalli tesisine mecburdur. (...)”

¹⁹ Bu “daralan yer kaygısı” 1990’lı yılların ortasında basında sıkça dile getirilmeye başlandı; bkz.: Ahmet Dinç, “Yer altındaki megapol”, *Aksiyon*, (07.01.1995).

Sonuc

Kent kavramı ve tarihi gerçeğinin temelinde yatan metropol/nekropol ilişkisi, üzerinde yeterince durulmayan düşündürücü bir ilişkidir. Meseleyi İstanbul örneği üzerinden ele aldığımızda, gittikçe artan bir ölüm ve ölümlerden uzaklaş(tır)ma eğilimi gözlemlenir. Bu gidişat de Coulanges'ın vurgulamaya çalıştığı "Cité"nin özüne aykırıdır. Bu açıdan, sadece birey ve tüketim odaklı yeni metropollerde, geçmişteki insanoğlunun temel inançlarıyla çelişen, ölüm olgusunu saklama ve unutturma eğilimi gösteren başka bir kent anlayışı karşımıza çıkıyor.

Resim 3: Dönüşüm tarafından yutulmuş Ayazma Mezarlığı, 2016, fotoğraf: Saner Şen

Kaynaklar

de Coulanges, Fustel. *Antik site. Yunan'dan Roma'ya Kadar Tapınma, Hukuk ve Kurumlar*. İstanbul: Epos Yayınları, 2011 (Fransızca birinci baskısı, *La Cité antique*, Paris, 1864). Bu makalede kullanmış olduğumuz baskı, 1943 baskısı (Paris, Hachette).

Pascal, Blaise. *Düşünceler*. Çev. Metin Karabaşoğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2003.

Pérouse, Jean-François. "Mezarlıklar: Güncel Demografik Dinamiklerin Canlı Kaynakları". *İstanbul ile Yüzleşme Denemeleri: Çeperler, Hareketlilik ve Kentsel Bellek*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011, s. 231-246.

Pérouse, Jean-François. "İstanbul Varoşlarındaki Mezarlıklar Bize Ne Anlatıyor?". *Ölüm Sanat Mekân*. derleyen Gevher Gökçe Acar. İstanbul: DAKAM Yayınları, 2012, s. 82-90.

"MEZARISTAMB ou İstanbul par ses cimetières", URL : https://www.academia.edu/7777195/MEZARISTAMB_ou_Istanbul_par_ses_cimeti%C3%A8res

Ünver A. Süheyl. *İstanbul'un Mutlu Askerleri ve Şehit Olanlar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını, 1976.

Vatin, Nicolas, Stéphane Yerasimos (eds.). *Les cimetières dans la ville. Statut, choix et organisation des lieux d'inhumation dans Istanbul intramuros*. (İstanbul/Paris: IFEA/Maison neuve, 2001) VARIA TURCICA XXXV.

Özgeçmişler

Gülay Kayacan

1997 Yılında MSÜ Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi ve 2001'de "Türk Modernleşme Sürecinde Değişen Yaşlılık Yaşantıları ve Yaşlı Hizmet Kurumları" adlı yüksek lisans tezini tamamladı. 2003-2016 arasında Tarih Vakfı Projeler Bölümü'nde eğitim verdi; yaşlılık, göç, eğitim, insan hakları vb. alanlarda onlarca sözlü tarih projesinin saha çalışmalarını yürüttü ya da danışmanlığını yaptı. Kayacan, 2016'dan beri Nişantaşı Üniversitesi İİSB Fakültesi Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Bölümü'nde ders vermekte ve halen MSGSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Türkiye'de Yaşlılık ve Yaşlanma" konulu doktora tez çalışmasına devam etmektedir.

Aylin Dikmen Özarlan

1991 Yılında İ.Ü. Sosyal Antropoloji Bölümü'nden mezun oldu. MSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. 1998'de "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Çerçevesinde İstanbul'da Çalışan Çocuklar Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı doktora tezini tamamladı. Halen MSGSÜ Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. İlgi alanları sağlık sosyolojisi, çocukluk sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet çalışmalarıdır.

Hatice Özer

Lisans öğrenimini Uludağ Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde tamamladı. 2015 yılında yüksek lisans eğitimine başladığı MSGSÜ Genel Sosyoloji ve Metodoloji yüksek lisans programından, 2017 yılında "Yeni Tıbbi Teknolojiler Bağlamında Ölüm Algısının Dönüşümü: Beyin Ölümü Çerçevesinden Değerlendirme" isimli tezini savunarak mezun oldu. Aynı yıl doktora eğitimine başladığı MSGSÜ Sosyoloji Bölümü'nde halen ÖYP kapsamında Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.

Gevher Gökçe

MSGSÜ Mimarlık Bölümü, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı'nda öğretim üyesidir. Yüksek lisans eğitimini "Osmanlı Merkezi Plânlı Cami Mimarisinde Sekiz Destekli Şemanın Gelişimi", doktora eğitimini ise "Tanzimat Dönemi Fikir ve Düşünce Hayatının Mimarî Alana Yansıması" başlıklı teziyle tamamlamıştır. 2005 Tarihinde açtığı "Ölüm Sanat ve Mekân" adlı seçmeli dersi kapsamında 2010 yılından beri sergi, belgesel film gösterimi, performans ve konser gibi etkinlikler de içeren "Ölüm Sanat Mekân Sempozyumu"nu düzenlemekte ve sempozyum bildirimlerini kitaba dönüştürmektedir.

Egemen Yılıgür

Lisans öğrenimini İÜ SBF Kamu Yönetimi Bölümü'nde, doktora eğitimini "Geç-Peripatetik Roman Tütün İşçilerinde Ücretli İstihdam ve Politizasyon Deneyimleri" başlıklı teziyle MSGSÜ Genel Sosyoloji ve Metodoloji Bölümü'nde tamamladı. Üsküdar Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Halen Nişantaşı Üniversitesi İİSBF Sosyal Hizmet Bölümü'nün kadrosunda yer alan Yılıgür, çalışmalarını peripatetik ve geç-peripatetik topluluklar, kent yoksulluğu, prekapitalist toplumsal dokuların kapitalist toplumlarda yeniden üretimi gibi alanlarda sürdürmektedir.

Ender Keskin

2000 Yılında MSGSÜ Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. 2002 yılında Paris-8 Vincennes Üniversitesi'nde yüksek lisansını tamamladı. Yine aynı üniversitede 2007 yılında "Barbardan medeni insana: eğitimin kökenlerinden okullu medeniyete" başlıklı teziyle doktora derecesini aldı. Halen MSGSÜ Sosyoloji Bölümü'nde çalışmalarına devam etmektedir.

Mustafa Eren

MSGSÜ Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını İstanbul Bilgi Üniversitesi Kültürel İncelemeler Bölümü'nde tamamladı. Hapishaneler/kapatılma, emek, sistem karşıtı hareketler, siyasi tarih, "dezavantajlı gruplar" üzerine çalışmalar yürüttü ve İstanbul Toplumsal Araştırmalar Grubu'nun (İSTAG) kuruluşunda görev aldı. Halen Açık Radyo'da, Ayşe Berna Uçarol ile birlikte Emeğin Gündemi programını hazırlamakta/sunmakta ve 2012 tarihinden itibaren çalışmalarına katıldığı Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği'nde (CİSST) Yönetim Kurulu Başkanlığını yürütmektedir.

Zeliha Hepkon

1993 Yılında İÜ İktisat Fakültesi İngilizce İktisat Bölümü'nden mezun oldu. İstanbul Bilgi Üniversitesi Kültürel İncelemeler Bölümü'nde yüksek lisansını tamamladıktan sonra, doktora derecesini Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Dalı'ndan aldı. Halen İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Sistemleri Bölümü öğretim üyesidir.

Jean-François Pérouse

École Normale Supérieure'den beşeri bilimler alanında mezun oldu, "Angora'dan Ankara'ya Bir Başkentin Doğuşu (1919-1950)" başlıklı teziyle sosyal coğrafya-şehircilik alanlarında doktora derecesini tamamladı. 1999'da İstanbul'a yerleşti, MÜ ve Fransız Anadolu Araştırma Enstitüsü'nde (IFEA) çalıştı. 2006-2012 arasında Toulouse Üniversitesi ile GÜ arasındaki anlaşma çerçevesinde İstanbul'da sosyoloji dersleri verdi, IFEA bünyesindeki İstanbul Şehir Gözlem Merkezi'nde araştırmalar yürüttü ve 2012-2017 arasında Enstitü'nün müdürlüğünü üstlendi. Halen EJTS (European Journal of Turkish Studies) dergisinin yayın kurulundadır.

Yazım Kuralları

1. Yazılar Windows Word programıyla, normal metin için Times veya Times New Roman karakteri 12 puntoyla, 1,5 satır aralığıyla yazılmış olmalıdır.
2. Yazıların uzunluğu konusunda sınırlama olmasa da yazının tek sayıda yayımlanabilmesi için kaynakçayla birlikte 25 sayfayı geçmemesi tavsiye edilir.
3. Metinlerin başlıkları bold ve sola yaslı şekilde yazılmalıdır. Başlıkların ilk harfleri büyük yazılmalıdır (ve, ile, de, mi gibi ekler her zaman küçük harfle yazılmalıdır.).
4. Yazar isimleri bold ve sağa yaslı şekilde başlığın altında bulunmalı, yazar soyadı büyük harflerle yazılmalıdır. Yazarın unvan, bölüm, kurum ve e-mail bilgisi yazarın isminin sonuna dipnot eklenerek verilmelidir.
5. Türkçe özgün makaleler için verilecek özet "Öz" başlığı altında, 100 kelimeyi geçmeyecek şekilde verilmelidir. Tüm makalelerin ayrıca İngilizce dilinde de özeti verilmez. İngilizce dilinde verilecek özet "Abstract" başlığı altında olmalı ve yine 100 kelimeyi geçmemelidir. Önce makalenin Türkçe ve İngilizce başlığı, Türkçe özü verilmeli ve sonrasında 3-5 tane anahtar kelimeler verilmelidir. Bunların altına İngilizce öz ve anahtar kelimeler eklenmelidir. Öz ve Anahtar Kelimeler uluslararası standartlara uygun olmalıdır. Örnek: TR Dizin Anahtar Terimler Listesi, Medical Subject Headings, CAB Theasarus, JISCT, ERIC v.b. gibi kaynaklar kullanılabilir.
6. Metnin içinde yapılan doğrudan alıntı 40 kelimeyi geçiyorsa, alıntı metin içinde yapılmayıp ana metinden farklılaştırılmış paragraf olarak gösterilmelidir. Doğrudan alıntı yapılacak metin, sağ ve soldan 1 cm girintili olarak 11 punto ile yazılır, başı ve sonuna çift tırnak eklenir ve alıntı sonunda dipnotla referans verilir.
7. Metinde şekil, tablo, resim vb. kullanılacaksa metin içinde ilgili yere, metinle arasında üstten ve alttan birer aralık bırakılmak suretiyle yerleştirilmelidir. Mümkün olduğu kadar bilgisayar aracılığıyla hazırlanmış şekiller kullanılmalı, tarayıcıyla en az 600 dpi çözünürlükte tiff veya jpg şeklinde taranmış olarak metne yerleştirilmelidir. Şekiller birbirini izleyerek numaralandırılmaktadır. Her şeklin altına numarası ile birlikte kısa bir açıklama, ortalanmış olarak yazılmalıdır.
8. Metinlerde kaynak göstermek için dipnotlardan yararlanılır. Kaynak gösterimi CMS (Chicago Manual of Style) 16. baskı sistemine uygun olarak yapılmalıdır. Dipnotlar sayfa altına numaralandırılarak verilmeli, 10 punto ve 1 satır aralığıyla yazılmalıdır. Dipnotlarda kitaplar için bibliyografik künye sırası (büyük küçük harf durumuna dikkat edilerek) şu şekilde olmalıdır: Yazar Adı, Soyadı, Kitap Adı (italik), Kaçınıcı baskı olduğu (Basıldığı Yer: Yayınevi, yıl), sayfa numarası. Makalelerde ise şunlar belirtilmelidir: Yazar Adı Soyadı, "Makale Adı", Kitap veya Dergi Adı (italik), cildi, sayısı (baskı yeri: Yayınevi, yılı): alıntı yapılan yerin sayfa numarası. İnternette alınan makale ise yazarın Adı Soyadı, "Makalenin Adı", Derginin Adı (italik), sayısı, yayın tarihi, erişim tarihi ve internet adresi yazılmalıdır. Benzer şekilde internette alınan kitap, rapor gibi kaynaklarda da aynı bilgiler gösterilip sonuna erişim tarihi ve tam internet adresi eklenmelidir.
9. Kaynaklar bölümünde ise yazar soyadı başa alınmalı, diğer bilgiler aralarda virgül yerine nokta kullanılarak aynı şekilde verilmelidir. Kullanılan kaynak makale ise makalenin ilk ve son sayfası belirtilmelidir. CMS (Chicago Manual of Style) (16. Baskı) kaynak gösterme sistemi kurallarına uygun olarak hazırlanmış örnekler derginin sonunda verilmiştir.
10. Metnin ekleri, her bir ek ayrı sayfada olacak şekilde, kaynakçadan sonra verilmelidir.
11. Dergide yayınlanan yazıların bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergide yazım tutarlılığı sağlamak için Türk Dil Kurumu'nun yayınladığı Yazım Kılavuzu'nun son baskısının esas alınması tavsiye edilir.

